

S'han dit moltes coses, d'en Robert, i més que se'n diran.
Els nois caminaran com ell. Les noies duran els seus vestits
blancs i ploraran els seus rínxols. Serà condemnat i adorat.
Reprovaran o idealitzaran els seus excessos. Al final, la ve-
ritat es trobarà en la seva obra, el cos palpable de l'artista.
No desapareixerà. L'home no la podrà jutjar, perquè l'art
canta Déu i al capdavant li pertany.

PRÒLEG

Jo dormia quan va morir. L'havia trucat a l'hospital per dir-li bona nit, com sempre, però havia quedat colgat sota capes de morfina. Amb l'auricular a la mà, l'escoltava respirar amb dificultat i sabia que no tornaria a sentir-lo.

Poc després endreçava tranquil·lament les meves coses. La llibreta i l'estilogràfica. El tinter de cobalt, que havia sigut seu. La tassa persa, una medalla militar, una safata amb dents de llet. Vaig pujar les escales a poc a poc, comptant els graons, catorze, un rere l'altre. Vaig acotxar el bebè al bressol, vaig fer un petó al meu fill adormit, vaig estirar-me al costat del meu marit i vaig dir les pregàries. Encara és viu, recordo que vaig mormolar. I em vaig adormir.

Em vaig llevar d'hora i vaig baixar les escales. Sabia que era mort. Tot estava en silenci tret de la televisió, que havia quedat encesa durant la nit, en un canal cultural. Feien òpera. La pantalla em va cridar. Tosca, amb pena i força, hi declarava la seva passió pel pintor Cavaradossi. Era un matí fred de març i em vaig posar el jersei.

Vaig apujar les persianes i la claror va entrar a l'estudi. Vaig allisar la roba gruixuda de lli de la meva butaca i vaig agafar un

llibre de pintures d'Odilon Redon. El vaig obrir per un cap de dona flotant en un tros de mar. *Les yeux clos*. Un univers encara immaculat sota les parpelles pàl·lides. El telèfon va sonar i em vaig aixecar per agafar-lo.

Era el germà petit d'en Robert, l'Edward. Em va dir que li havia fet un últim petó de part meva, tal com m'havia promès. Em vaig quedar parada, glaçada; aleshores, a poc a poc, com en un somni, vaig tornar a la butaca. En aquell moment Tosca començava la gran ària "Vissi d'arte". *He viscut per l'amor, he viscut per l'art*. Vaig tancar els ulls i vaig agafar-me les mans. La proviència havia dictat el meu comiat.

FILLS DEL DILLUNS

Quan era molt petita, la mare em duia a passejar per Humboldt Park, a la riba del Prairie River. En tinc records inconnexos, com escenes estampades en una vaixel·la de vidre: un vell embarcador, una glorieta, un pont amb un arc de pedra. Els braços del riu desembocaven en un llac gran i a la superfície vaig veure-hi un miracle. Un coll llarg i corbat sortia d'un vestit de plomes blanques.

Un cigne, va dir la mare, notant el meu esverament. Va picar l'aigua lluent amb les grans ales i es va enlairar cap al cel.

El nom no feia honor a aquella magnificència, no transmetia l'emoció que em causava. Mirar allò em despertava un afany que no tenia paraules per dir, un desig de parlar del cigne, de dir alguna cosa de la seva blancor, de l'explosió del seu moviment i del lent batre de les seves ales.

El cigne es va fondre amb el cel. Jo bregava per trobar les paraules i descriure la meva impressió. Un cigne, vaig repetir, no del tot satisfeta, i vaig notar una fiblada, un desig estrany, imperceptible per als passavolants —la mare, els arbres o els núvols.

***

Vaig néixer un dilluns al nord de Chicago durant la gran nevada del 1946. Arribava un dia abans d'hora, perquè els bebès que neixen per Cap d'Any se'n van a casa amb una nevera nova de trinca. Malgrat els esforços de la mare per retenir-me, les contraccions fortes van començar mentre el taxi s'arrossegava per la riba del llac Michigan a través d'un remolí de neu i de vent. Segons explica el pare, vaig venir al món llargaruda, esprimatxada i amb broncopneumònia, i va haver de sostenir-me sobre una banyera fumejant perquè sobrevisqués.

La meva germana Linda va ser la següent, durant una altra nevada, la del 1948. Per pura necessitat, vaig haver d'espavilar-me de seguida. La mare treballava de planxadora mentre jo esperava a la porta de la nostra casa de lloguer que passés l'home del gel, dalt d'un dels últims carros tirat per cavalls. Em donava estelles de gel embolicades amb paper d'estrassa. Jo me'n ficava una a la butxaca, per a la meva germaneta, però a l'hora de ficar-hi la mà per agafar-la ja no hi era.

Quan la mare va quedar embarassada del meu germà Todd, vam deixar el pis esquifit de Logan Square i ens vam traslladar a Germantown, Pennsilvània. Durant uns anys vam viure en un bloc de vivendes provisionals per a militars amb família, uns barracons emblanquinats que donaven a un descampat ple de floretes silvestres. En dèiem el Tros. A la primavera els adults hi seien a xerrar, fumaven cigarros i es passaven gerres de vi de dent de lleó mentre la mainada jugàvem. La mare ens ensenyava jocs de quan era petita: estàtues, el *red rover* i el *Simon says*. Fèiem collarets de margarides per engalanar-nos colls i caps. Al capvespre caçàvem lluernes amb pots de vidre, els trèiem els llums i en fèiem anells.

La mare m'ensenyava a resar. Em va ensenyar la pregària que li havia ensenyat la seva mare, *Now I lay me down to sleep, I pray the Lord my soul to keep* (“Ara me’n vaig a dormir; l’ànima, Senyor, vetlleu per mi”). Cada nit m’agenollava als peus del meu llitet i ella, dreta amb l’etern cigarro a la boca, m’escoltava resar. Res no m’atreia tant com dir les pregàries, però aquelles paraules em neguitejaven i atabalava la mare amb preguntes. ¿Què és l’ànima? ¿De quin color? Sospitava que la meva ànima, com que era una trapella, se’m devia escapar mentre dormia i no podia tornar. Feia tots els possibles per no adormir-me, per conservar-la dintre meu, on havia de ser.

Potser per satisfer la meva curiositat, la mare em va apuntar a catequesi. Ens feien aprendre de memòria versicles de la Bíblia i les paraules de Jesús. Després ens posàvem en fila i ens obsequiaven amb una cullerada de mel. Hi havia una sola cullera per a tots aquells marrecs que estosseaven. Instintivament, jo m’apartava de la cullera, però la idea de Déu la vaig acceptar de seguida. M’agradava imaginar-me una presència sobre nostre, en moviment continu, com estels líquids.

No prou satisfeta amb la pregària infantil, aviat vaig demanar a la mare que em deixés dir-ne una de meva. Em vaig quedar ben descansada quan vaig poder dir el que tenia al cor en lloc de repetir les paraules “Si moro abans de l’alba, prego a Déu que em prengui l’ànima”. Alliberada, jeia al llitet al costat de l’estufa de carbó i mormolava llargues cartes a Déu. No dormia gaire i segur que l’atipava amb els meus vots, visions i plans. Però amb el temps vaig acabar practicant una altra mena de pregària, silenciosa, més basada en escoltar que en parlar.

El meu rierol de paraules es va diluir en un sentiment complex d’expansió i contracció. Va ser la meva entrada a l’esclat de

la imaginació. Aquest procés s'aguditzava amb les febres de la grip, el xarampió, la varicel·la i les galteres. Les vaig passar totes i cada vegada guanyava un nou grau de consciència. Immersa en mi mateixa, la simetria d'un floc de neu girava al meu damunt, s'intensificava a través de les parpelles, i jo rebia un souvenir de gran valor, un bocí del calidoscopi celestial.

De mica en mica, l'amor pels llibres va destronar l'amor per la pregària. Seia als peus de la mare i mirava com bevia cafè i fumava amb un llibre a la falda. M'intrigava la seva concentració. Tot i que encara no anava a l'escola bressol, m'agradava mirar els seus llibres, tocar les pàgines i aixecar el paper de ceba dels frontispicis. Volia saber què hi havia a dins, què captava tant la seva atenció. Quan la mare va descobrir que havia amagat sota el coixí el volum porpra d'*El llibre dels màrtirs* de Foxe amb l'esperança d'absorbir-ne el significat, em va fer seure i va començar el procés laboriós d'ensenyar-me a llegir. Amb molt d'esforç vam passar de la Mare Oca al Doctor Seuss. Quan en vaig saber prou, vaig poder instal·lar-me amb ella al sofà: la mare llegia *Les sandàlies del pescador* i jo *Les sabatetes vermelles*.

Estava enamorada dels llibres. Volia llegir-me'ls tots i el que llegia em provocava noves dèries: anar-me'n a l'Àfrica i posar-me al servei d'Albert Schweitzer o, amb una gorra d'os rentador i una polvorera de banya, defensar la gent com feia en Davy Crockett. Escalar els cims de l'Himàlaia i viure en una cova pregant i pregant perquè la terra no parés de girar. Però la necessitat d'expressar-me era el desig més fort, i els germans van ser els meus primers còmplices en el cultiu de la imaginació. Escoltaven els meus contes, actuaven a les meves obres i lluitaven a les meves guerres. Amb ells al costat, tot semblava possible.